



*

Rule of law & Due Process of law

โดย นายโกวิท วงศ์สุรวัฒน์

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๒๑๗

ข้อบทความนี้คือหัวใจของสังคมที่มีความสุขความเจริญและมีสันติสุข พุดง่าย ๆ ก็คือการมีหลักของกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law) กับวิถีที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (Due Process of Law) ความจริงการพูดอะไรหรืออธิบายอะไรตามแบบของวิชาการหรือแบบที่ประเทศเรียกกันว่าอธิบายแบบอยู่บนหอคอยงาช้างนั้น มักจะไม่รู้เรื่องกันและบ่อยครั้งคนที่อธิบายเองก็ไม่รู้เรื่องเหมือนกัน (มีอยู่บ่อยไป) กฎหมายนั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ไหนในโลกเราก็มีลักษณะที่แจ่มแจ้งที่แบ่งออกเป็น ๒ แบบ อย่างเห็นได้ชัดคือ

๑. กฎหมายที่ก่อให้เกิดสิทธิ (Substantive Law) คือกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันรับรองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ทางศัพท์กฎหมายไทยเรียกว่า "กฎหมายสารบัญญัติ"

๒. กฎหมายที่กำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (Procedural Law) คือกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ขั้นของตำรวจ อัยการ ศาล ตลอดจนจนถึงขั้นจำคุก ประหารชีวิตเพื่อที่จะให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ตามศัพท์กฎหมายไทยเรียกว่า "กฎหมายวิธีสบัญญัติ" แต่มักจะถูกพูดถึงกันอย่างแคบ ๆ ว่า

"กฎหมายวิธีพิจารณาความ" ทั้งกฎหมายที่ก่อให้เกิดสิทธิและกฎหมายที่กำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธินี้ เมื่อมีแล้ว เราก็ว่าเรามี Rule of Law คือมีการอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักของกฎหมายนั่นเอง ซึ่งกฎหมายทั้ง ๒ ประเภทนี้คือเครื่องกำหนด "เสรีภาพ (Liberty)" เนื่องจากมนุษย์เราถ้าอยู่คนเดียวก็มีเสรีภาพ ๑๐๐% จะแก้ผ้าไปไหนมาไหนก็ได้ หรืออยากจะเปิดเครื่องเสียงให้ดังขนาด ๑๐,๐๐๐ เดซิเบล ก็ยอมทำได้ หรืออยากจะทิ้งขยะเรียวดตรงไหนก็ได้ ฯลฯ แต่เมื่อมนุษย์เราเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคมแล้วก็จำเป็นต้องมีการจำกัดเสรีภาพส่วนตนลงบ้าง เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันโดยสันติได้ ดังนั้น หากจะถือว่าหลักนิติธรรม (Rule of Law) นี้คือเสรีภาพของมนุษย์ในสังคมที่เจริญแล้วก็ได้

คราวนี้มาถึง Due Process of Law หมายถึงกระบวนการและวิถีทางตามกฎหมายหมายความว่า รัฐบาลจะบังคับหรือปฏิบัติต่อพลเมืองในเรื่องใดๆ ก็ตาม จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นบรรทัดฐานไว้แล้วอย่างเคร่งครัด พุดง่าย ๆ ก็คือ รัฐบาลจะทำอะไรก็ต้องว่ากันตามกฎหมายนั่นเอง

นางสาวจุฬารัตน์ ยะปะนัน นิติกร
กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย รวบรวม.

เกร็ดกฎหมายน่ารู้



ที่นี้ท่านผู้อ่านคงสงสัยว่าทำไมจึงต้องวิเคราะห์คำศัพท์ให้มันเป็นที่วุ่นวาย ทั้งๆ ที่อ่านดูแล้วก็ดูเหมือนว่าคล้ายๆ กันนั่นแหละ ทั้งหลักนิติธรรม (Rule of Law) กับวิธีที่ถูกต้องของกฎหมาย (Due Process of Law) ที่ต้องแยกให้เห็นออกจากกันเนื่องจากมันเป็นเรื่องทำนองเดียวกันกับเรื่อง "ทำอย่างที่คุณบอก แต่อย่าทำอย่างที่คุณทำ" นั่นแหละ เพราะว่าหลักนิติธรรมนั้น รัฐบาลเป็นผู้กำหนดออกมาเพื่อก่อให้เกิดสิทธิและกำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นอยู่แล้ว ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียด้วยไม่ว่าจะเป็นโจทก์ เป็นจำเลย หรือเป็นพยานรู้เห็นด้วย ตรงนี้ต่างหากละที่สำคัญในแง่ของ Due Process of Law เพราะมีการเลือกปฏิบัติ และการเลือกไม่ปฏิบัติกันอยู่เสมอโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเกิดสังคมที่ไม่เป็นธรรมขึ้นเรื่อง Due Process of Law นี้ที่เมืองไทยที่รักยิ่งของเราดูจะยังไม่ค่อยรู้จักกันสักเท่าไร เนื่องจากการเลือกปฏิบัติอยู่ทั่วไป ตั้งแต่ตำรวจจราจรมักจะไม่นั่งเก้าอี้รถยนต์นั่งที่มีเลขทะเบียนสวยๆ ตลอดจนเรื่องคนหาย หรือลูกใครยิงคนได้ เป็นต้น

คราวนี้ลองดูตัวอย่างเรื่อง Due Process of Law ของประเทศเจริญแล้วดูบ้าง เช่น ที่เมืองเลวิสทาวน์ที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางของรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเร็วๆ นี้เอง ที่นายวิลเลียม จินเกลน อดีตนาวิกโยธินวัย ๖๔ ปี ได้ทำการปล้นธนาคารต่างๆ ในแถบอิลลินอยส์ตอนกลาง ตลอดช่วงเวลา ๙ เดือน ได้เงินทั้งสิ้นหกหมื่นดอลลาร์

(๒.๕ ล้านบาท) เพื่อเอาเงินมาปรนเปรอแม่หม้ายลูกติดที่เป็นภรรยาลับของเขา ในขณะที่นายวิลเลียมคนนี้มีลูกชายที่โตและมีครอบครัวแล้ว ๓ คน มีหลานอีก ๗ คน ลูกชายคนโตคือจาเรต เป็นตำรวจอยู่ที่เมืองฟือเอเรียซึ่งเป็นเมืองใหญ่อันดับสองของอิลลินอยส์ จำพ่อของตัวเองได้จากกล้องวิดีโอที่ถ่ายภาพในการปล้นธนาคารครั้งหนึ่ง เขาจึงโทรศัพท์เรียกน้องชายอีก ๒ คน คือแกร์เรท ผู้เป็นวิศวกรอายุ ๔๑ ปี และเคล์ ผู้เป็นครูสอนดนตรีอายุ ๓๖ ปี ไปประชุมกันที่สถานับเพลิงเมืองเลวิสทาวน์ที่แกร์เรทและเคล์เป็นพนักงานดับเพลิงอาสาสมัครอยู่ ซึ่งพี่น้อง ๓ คน ตัดสินใจที่จะไปเผชิญหน้าพ่อของตัวเอง แต่เมื่อไปที่บ้านของพ่อแล้วไม่พบตัว แต่ได้พบเสื้อผ้าที่พ่อสวมตอนที่ไปปล้นธนาคารครั้งหนึ่ง สามพี่น้องจึงตัดสินใจโทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจซึ่งตำรวจก็ตามจับนายวิลเลียมได้ในวันรุ่งขึ้นที่บ้านภรรยาลับของเขานั้นเอง

นายวิลเลียมถูกฟ้องศาลในข้อหาปล้นธนาคาร ๗ กระทง และใช้ปืนยิงในการปล้น ๒ กระทง ก็ติดคุกนับตามกระทงแล้ว ก็กว่า ๕๐ ปีนั่นแหละ ตอนนี้อยู่ในคุกของรัฐบาลสหรัฐที่เมืองสปริงฟิลด์ รัฐอิลลินอยส์นั่นเอง ลูกชายทั้ง ๓ คน ของนายวิลเลียมได้ให้สัมภาษณ์ว่า พวกเขาทำตามคำสั่งสอนของพ่อที่สอนให้พวกเขาทั้ง ๓ คน เคารพต่อกฎหมาย ซึ่งเป็น Rule of Law และต้องปฏิบัติตาม Due Process of Law อย่างเคร่งครัด ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าคิดมาก

คงอีกนานแหละที่คนไทยเราจะได้รู้จักคำว่า Due Process of Law

